Opstellen SP K-buurt – wat hebben we tot nu toe geleerd?

De gemeente Amsterdam en de Stichting Hartvoorde Kbuurt (HvdK) zijn een samenwerking aangegaan voor het opstellen van een stedenbouwkundig plan voor de K-buurt (zie brief dd ??). De Hogeschool van Amsterdam is gevraagd om het leren tijdens deze samenwerking te begeleiden. Deze korte notitie bevat eerste indrukken van de geleerde lessen maar is geen volledige evaluatie van het proces. Zo'n evaluatie zou nu ook nog te vroeg komen omdat – op het moment van dit schrijven – er nog geen stedenbouwkundig plan ligt.
De indrukken van de geleerde lessen hebben vooral betrekking op een aantal resultaatsafspraken zoals die in de brief is vastgelegd. Volgens deze afspraken moet de samenwerking:

- de gemeente inzicht geven in nieuwe vormen van buurtparticipatie;
- leiden tot een sterkere zelforganisatie van de bewoners in de K-buurt;
- experimenten rondom voorzieningen opzetten die bijdragen aan het sociaal, economisch of op het gebied voor duurzaamheid ontwikkelen van de buurt;
- leiden tot een andere werkwijze binnen de gemeente.

Deze notitie gaat kort op deze vier doelstellingen in. Maar eerst een algemene notie. De "normale" werkwijze bij het opstellen van een SP is, ruwweg, dat een projectteam van de gemeente de buurt binnenstapt, een vorm van participatie organiseert, het projectteam de inbreng al dan niet verwerkt en het resultaat – doorgaans ter informatie – weer voorlegt aan de buurt. Bij het opstellen van dit SP oogt het anders. Door de gekozen werkwijze is het maken van het SP veel meer onderdeel van de dagelijkse werkelijkheid van de buurt (in plaats van een min of meer losstaande activiteit) en lijkt het er op dat niet het projectteam de buurt binnenstapt maar de buurt het projectteam.

Puntsgewijs een aantal indrukken.

- Permanente participatie.

Het opstellen van het SP vindt plaats op basis van de inbreng van vele verschillende partijen uit (en van buiten) de buurt, op veel verschillende manieren en vele momenten. Deze inbreng vindt georganiseerd plaats (afspraken, verdiepingssessies) maar is ook uitkomst van gebeurtenissen in de buurt die HvdK inbrengt om de onderliggende visie op de gewenste ontwikkeling van de buurt te versterken. De dagelijkse realiteit (bijvoorbeeld: de hangmannen) lijkt zo meer door te dringen tot (de discussie over) het SP.

- Versterken (en verzwakken?) zelforganisatie.

Het opstellen van het SP biedt HvdK (en de gemeente) een veelheid aan mogelijkheden om het gesprek met de buurt te voeren, activiteiten op zetten, jongeren in te zetten ter ondersteuning van het proces en samenwerking met partijen binnen en buiten de buurt te zoeken of te versterken. Deze mogelijkheden komen naast, of bovenop, de inspanningen die HvdK ook nog doet. Deze inspanningen komen mede voort uit andere buurtgerichte gemeentelijke impulsen (buurtbudget, aardgasvrij, opzetten jongerencentrum). Voor de gemeente zijn dit afzonderlijke "trajecten" voor HvdK zijn dit allemaal mogelijkheden om tot

organisatie en ontwikkeling van de buurt te komen (en zo ook onderdeel zijn van het vorige punt, de permanente participatie). Opgeteld doen al deze inspanningen een groot beroep op een relatief kleine groep HvdK'ers die ook bij het opstellen van het SP zijn betrokken. Overbelasting van deze groep is een reële dreiging – er zijn al uitvallers - met als risico een verzwakking van de (zelf)organisatie van de buurt.

- Versterkende of verstorende experimenten

Doelstelling van de samenwerking is te komen tot een SP en de andere aanpak vraagt veel van beide partijen. Het uitvoeren van experimenten rondom voorzieningen behoort, volgens de afspraken, tot deze andere aanpak. Deze experimenten zijn voor HvdK en de gemeente van belang om aan de buurt te laten zien dat er niet alleen wordt gepraat maar echt iets gebeurt. Het is een directe vertaling van participatie naar resultaat, de invulling van de "tijdelijkheid" tussen participatie en een SP die – afhankelijk van de keuze van het startmoment van participatie in de Kbuurt – zomaar decennia kan beslaan. Op papier klopt deze redenering, de praktijk is weerbarstiger. Een klein experiment als het neerzetten van een (1) bankje levert veel intern gemeentelijke afstemming op en kost het projectteam dus ook veel tijd zodat dit het proces – een beetje - verstoort. Een groot experiment, het plaatsen van containers voor ondernemers, is weer zo groot dat het (deels) buiten het opstellen van de SP moet worden geplaatst om te voorkomen dat de planning niet wordt gehaald.

- Andere werkwijze in (een hoekje van) de gemeente

De werkwijze kent klassieke onderdelen zoals ambtelijke directies/diensten (EZ, wonen, maatschappelijke voorzieningen, verkeer enz) die adviezen inbrengen ten behoeve van het opstellen van het SP en het projectteam dat de ingebrachte adviezen en opgedane kennis uit de (permanente) participatie stedenbouwkundig uitwerkt. De adviserende ambtenaren komen wel in een andere setting terecht, een projectteam waarin ook bewoners een stem hebben, maar of dit hun werkwijze (structureel en voor zover nodig) verandert lijkt op dit moment onwaarschijnlijk. De andere werkwijze vindt nu vooral in het projectteam plaats en oogt als radicaal anders. Bewoners zitten aan tafel, denken mee, ontwerpen mee, schrijven mee. De ruimte die bewoners hebben gekregen om "hun" SP te maken nemen ze ook, maar die ruimte krijgen ze niet vanzelf, die moet ook (op een positieve manier) bevochten worden. De wens en – vanwege de onderliggende afspraken - noodzaak om op veel manieren recht te doen aan de inbreng van bewoners is groot. Deze andere werkwijze speelt zich nu af in het hoekje van de gemeente waar het projectteam zich bevindt.

- Beleidskader participatie en Stedenbouwkundig Plan Kbuurt

Tot 23 juli kan er inspraak plaatsvinden op het nieuwe Beleidskader Participatie van de gemeente. Dit kader bevat ook een "richtlijn voor het bepalen van het niveau van participatie en de bijbehorende vorm" (zie tabel volgende pagina). Volgens deze richtlijn is het hoogste niveau van participatie waar het doel van eigenaarschap samen komt met meebeslissen door burgers. Hierbij worden vier participatievormen genoemd: Right to Challenge, Right to Plan, buurtbudgetten en bindende stemmingen. Al deze vormen lijken niet een directe prikkel in zich te hebben dat toepassing directe druk zet op de werkwijze van de gemeente. Deze druk zit er wel op in de Kbuurt – zie het vorige punt. Deze werkwijze,

het aanzitten aan de ambtelijke tafel en al werkende weg meebeslissen in combinatie met de wijze waarop de (permanente) participatie ten behoeve van het SP plaatsvindt, leidt tot een combinatie van doel en middel dat zich buiten de tabel en daarmee buiten het beleidskader bevindt.

Gemeente Amsterdam

Richtlijn voor het bepalen van het niveau van participatie en de bijbehorende vorm

Het participatiedoel staat voorop. Het volgen van de richtlijn begint dus bij het bepalen van het doel in de linker kolom. Blauw gearceerd betekent een match tussen het beoogde doel en het participatieniveau (de mate van betrokkenheid en invloed). Per participatieniveau zijn de bekende mogelijke participatievormen genoemd.

Voor sommige doelen zijn meerde participatieniveaus mogelijk. Ook dat is in het schema aangegeven. Voor het doel van eigenaarschap geldt dat alleen meebeslissen een juist niveau is. Voor het doel legitimiteit zijn alle niveaus mogelijk.

	Meebepalen	Samenwerken (cocreatie)	Meedenken	Informeren
Eigenaarschap Vergroten van eigen verantwoordelijkheid: wat kunnen en willen inwoners, maatschappelijke partners en medeoverheden zelf?	▪ Right to Challenge ▪ Right to Plan ▪ Buurtbudgetten ▪ Verschillende vormen van bindende stemmingen			
Kwaliteit van aanpak en beleid Kennis en ervaringen (collectieve wijsheid) aanboren, doordenken scenario's of alternatieve oplossingen, oproep doen tot innovaties **Zeggenschap** Macht en invloed van burgers vergroten		▪ Burgerberaad (wel/niet geloot) ▪ Adviesraad (wel/niet geloot) adviseert (on)gevraagd College en gemeenteraad ▪ Co-creatieplekken; een samenwerkingsverbond (samen bedenken/ontwerpen en doen) ▪ Ontwerpatelier ▪ Participatief begroten ▪ Wijk/buurtraden (wel/niet geloot) ▪ Samenwerkingsloket		
Belangen in beeld Achterhalen hoe de belangen rond de opgave liggen. Perspectieven en/of argumenten verzamelen **Ontplooiing** Burgerschapsontwikkeling of democratische vaardigheden van betrokkenen versterken		▪ Inspraakbijeenkomst ▪ Informele samenkomst ▪ Online workshop ▪ Enquête/peiling ▪ Klankbordgroep/adviesraad/ burgerpanel (wel/niet geloot) ▪ Digitaal platform met inputmogelijkheden	▪ Kaart of formulier waarmee gereageerd kan worden ▪ Expertsessie ▪ Focusgroep ▪ Schouw/safari ▪ Referendum (raadplegend) ▪ Stadsgesprek/Stadsdebat	
Legitimiteit Acceptatie op genomen beslissingen vergroten of onbehagen verminderen.		▪ Informatiebijeenkomst; informatie uitwisselen over een beleidsonderwerp of uitvoering daarvan ▪ Inspraakbijeenkomst; een door de gemeente uitgewerkt plan aan Amsterdammers voorleggen	▪ Informatiebrief/mail ▪ Informatie via (sociale) media, livestreams en infoborden bij project, apps	